

Jaarverslag

Stichting Bocas Sanas

Holanda - Maimón

2020

Inhoudsopgave:

GEGEVENS EN CONTACT	2
1 DOELSTELLING	2
2 BELEIDSPLAN	2
2.1 STRATEGIE.....	2
2.2 BELEIDSVISIE.....	3
2.3 HET FIT –FOR-SCHOOL SYSTEEM: BASIS VOOR HET WERK VAN BOCAS SANAS	3
3 RESULTATEN BEHAALD IN 2020	4
4 ACTIVITEITEN IN 2020	6
5 SAMENSTELLING BESTUUR	8
6 FINANCIËN:	8
BALANS	8
6.1 EIGEN VERMOGEN.....	9
6.2 WINST- EN VERLIESREKENING	9
6.3 KOSTENVERDELING	10
6.4 COMMENTAAR	11
7 DANKWOORD	11
ANNEX 1: VERSLAG VAN TEAM 2020	12

GEGEVENS EN CONTACT

Naam: Bocas Sanas Holanda Maimón (kort: Bocas Sanas)

RSIN: 821256701

Oprichtingsdatum: 18 september 2009

Adres secretariaat: Snakkepôle 8 8658LM Greonterp

Telefoon: 0515-579538, 06-49969848

Email: m.c.doorman@gmail.com, info@bocas-sanas.com

1 DOELSTELLING

De doelstelling van Bocas Sanas is het bevorderen van de mondgezondheid van de jeugd in het Noorden van de Dominicaanse Republiek, met name in de arme rurale gebieden van het district Maimón, in de provincie Puerto Plata, door preventie en curatieve zorg.

Gebitsproblemen hebben een grotere invloed op de algemene gezondheid dan in het algemeen wordt gedacht. De Wereld Gezondheidsorganisatie WHO stelt dat gebitsproblemen in ontwikkelingslanden zorgen voor meer ziekteverzuim dan malaria, bloedarmoede, en tuberculose samen. Gebitsproblemen hebben daardoor een grote negatieve invloed op het welzijn van de bevolking, op scholing en de economie.

In de meeste ontwikkelingslanden is de capaciteit van de tandheelkundige gezondheidszorg beperkt, in het bijzonder op het platteland. Veel mensen hebben weinig of geen toegang tot een adequate gezondheidszorg, en nog minder tot tandheelkundige zorg en preventie. De stichting “Bocas Sanas Holanda-Maimón” wil zich inzetten om daar iets aan te veranderen: “Bocas Sanas” is Spaans voor “Gezonde monden”.

2 BELEIDSPLAN

2.1 Strategie

De stichting streeft het bereiken van het doel van een betere mondgezondheid van kinderen op het Dominicaanse platteland op de volgende manieren na:

- 1) De inzet van Nederlandse en Dominicaanse tandheelkundige vrijwilligers voor het geven van preventieve en curatieve zorg in het werkgebied van de Stichting
- 2) Het verduurzamen van de gegeven hulp door het op scholen opzetten van mondhygiëne systemen gebaseerd op schoolpoetsen: kinderen poetsen in speciaal daarvoor gemaakte poetsinstallaties één maal per dag hun tanden op school, volgens het Fit for School systeem (hieronder volgt een meer gedetailleerde uitleg)
- 3) Het werven van fondsen en materialen, waarmee de preventieve en curatieve zorg uitgevoerd kan worden
- 4) Het bekend maken van de activiteiten van de stichting, met het doel verdere financiële, logistieke en overige steun te verkrijgen
- 5) Samenwerking met gelijkgestemde organisaties in Nederland, de Dominicaanse Republiek, en internationaal, voor het opdoen en uitwisselen van kennis en ervaring met als doel een zo optimaal mogelijke werkwijze te ontwikkelen

- 6) Samenwerking met Dominicaanse overheidsinstanties, bedrijven en lokale organisaties, om zoveel mogelijk draagvlak te ontwikkelen

2.2 Beleidsvisie

Het voornaamste doel van Bocas Sanas is preventieve zorg: het bevorderen van een goede mondverzorging. Daar ligt een grote behoefte, omdat er in de DR relatief weinig aandacht aan wordt besteed en vooral, weinig expertise over aanwezig is. Dit betekent ook dat we het prima vinden als teams van Nederlandse tandheelkundigen naar de DR komen om eenmalig curatieve zorg te verlenen, maar het is niet de grootste prioriteit. In principe kan Bocas Sanas, mits adequaat vertegenwoordigd in de DR, ook Dominicaanse collega's benaderen die dan op een zondag honderden patiënten behandelen. Bocas Sanas is echter opgericht vanuit de overtuiging dat juist preventie bevorderd moet worden. Doel is vooral voorkomen van mondziekten, preventie door middel van educatie; mensen bewust maken, en goede mondverzorging faciliteren, vooral bij kinderen, door verschaffing van materiaal en voorzieningen, met name poetsinstallaties.

Voor de toekomst is het doel van Bocas Sanas dat de Dominicaanse overheid het systeem van dagelijks poetsen op school, volgens de door de WHO aangeraden en bevorderde Fit for School methode, met poetsinstallaties, overneemt, tot belid maakt en op alle lagere scholen invoert. Met als tussenstappen de provincie Puerto Plata, in het noorden van de Dominicaanse Republiek, en als eerste stap, de districten Maimón en Sosua. Adoptie van het Fit for School systeem door het Dominicaanse Ministerie van Gezondheid moet bevorderd worden door presentaties en het uitnodigen van functionarissen om te laten zien hoe het systeem in de praktijk werkt. Bij de bespreking met de autoriteiten zal duidelijk gemaakt worden dat de benadering wordt ondersteund door de WHO, UNICEF en UNESCO.

ART methode: Een centraal onderdeel van de werkstrategie van Bocas Sanas is het gebruik van de methode A-traumatic Restoration Treatment (ART), speciaal ontwikkeld voor gebieden zonder voorzieningen als elektriciteit.

2.3 Het Fit –for-School systeem: basis voor het werk van Bocas Sanas

In de loop der jaren is men op basis van onderzoek en praktische ervaring tot de volgende conclusies gekomen t.a.v. het bevorderen van mondgezondheid in ontwikkelingslanden:

- 1) Curatieve zorg door buitenstaanders is vergelijkbaar met “noodhulp” of humanitaire hulp: verhelpt problemen van het moment, maar geeft geen blijvend resultaat.
- 2) Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat enkel voorlichting geven geen blijvend effect heeft (overzichtsartikelen en evaluaties in onder meer Marokko)
- 3) De meest zinvolle en effectieve manier om blijvend resultaat te boeken, en ook de meest efficiënte manier, is het opzetten van een poetsysteem op lagere scholen. Het systeem heeft drie componenten: a) dagelijks poetsen met fluoride tandpasta, b) dagelijks handen wassen met zeep en c) twee maal per jaar een albendazole tablet tegen worminfecties. Met hoog rendement wordt bedoeld het voorkomen van ziekten die veroorzaakt worden door een gebrek aan hygiëne tegen lage kosten. Gebrek aan hygiëne veroorzaakt tandbederf en parodontale ziekten, luchtweginfecties en diarree en daarmee samenhangende problemen als pijn, ondervoeding en ziekteverzuim.

Het bovenstaande is uitgewerkt in het ‘Fit for School’ programma, <http://www.fitforschool.international/>, dat onder meer is opgezet in een provincie in de Filipijnen, met positieve, gedocumenteerde ervaringen. Kenmerken:

- 1) Goed handen wassen is essentieel voor de hygiëne, iedere dag met zeep. Kinderen wordt geleerd “chirurgisch” te wassen, handen droog wapperen (geen handdoeken – bron van bacteriën!)
- 2) Kinderen krijgen ieder een eigen tandenborstel, twee maal per jaar, die wordt bewaard op school
- 3) Tandpasta met de juiste hoeveelheid fluoride ionen wordt in het land geproduceerd en verpakt in een soort grote handzeep container, die per druk op de dispenser knop 0.3 mm pasta geeft.
- 4) Kinderen pakken iedere dag hun borstel, halen pasta op bij een ouder kind (niet de leerkracht, zodat die geen extra werk er aan heeft!), dat uit de container ieder kind een toefje tandpasta geeft
- 5) Kinderen wordt geleerd na het poetsen niet te spoelen, voor een langduriger effect van de pasta. Wel is water nodig om de borstel uit te spoelen
- 6) Ouders moeten betrokken worden bij het systeem. Ze moeten goede voorlichting krijgen over het ontbreken van mondzorg: zowel cariës als ontstekingen, pijn, eetproblemen leidend tot verzwakking en andere ziekten. Ouders kunnen helpen bij de opslag van tandenborstels, en eventueel faciliteiten voor handen wassen, watertoevoer.
- 7) Het systeem kan het best gecombineerd worden met alle kinderen twee maal per jaar ontwormingstabletten te geven. Daarbij hoort controle dat de pil is doorgeslikt. Ouders moeten goed geïnformeerd worden over het nut van ontwormen.
- 8) Lokale, regionale en centrale overheden moeten verantwoordelijk worden voor het systeem. De overheid moet de kosten dekken voor tandenborstels, pasta, waarvoor een vast onderdeel van het jaarlijks budget gereserveerd moet worden. Dit is goed gelukt in de Filipijnen (maar: multinationale leveranciers, het succes gezien hebbende, wilden wel tijdelijk gratis leveren, hetgeen het systeem dreigt te verstoren: als sponsoren zich terugtrekken is er geen geld meer).

De Fit for School methode wordt bevorderd door de Wereld Gezondheid Organisatie, vooral omdat ze tegen lage kosten belangrijk kan bijdragen aan een betere mond- en algemene gezondheid van kinderen. In Nepal en de Filipijnen, waar men dit plan voor het eerst introduceerde, is er sindsdien een duidelijke afname van cariës, schoolverzuim nam erdoor af, en de body mass index van de kinderen nam toe (zie voor meer informatie www.fitforschool.international)

3 RESULTATEN BEHAALD IN 2020

De resultaten behaald in 2020 zijn door de uitbraak van de COVID-19 epidemie wat minder geweest dan andere jaren. Het teambezoek kon gelukkig nog wel plaatsvinden, in de maand februari, de maand voordat de lock-downs en reisrestricties van kracht werden. Door het teambezoek konden de volgende resultaten worden bereikt:

- 1) *900 kinderen gescreend op orale / tandheelkundige problemen.* In de zes weken vóór het teambezoek screende Bocas Sanas voorzitter Cristina Vásquez-Doorman 900 kinderen op de vijf door haar voor het teambezoek geselecteerde scholen. De screening dient om te voorkomen dat de beperkte tijd van het team besteed wordt aan controles van kinderen die geen enkel probleem hebben: alleen die kinderen die mogelijk wel problemen hebben komen voor verdere controle en behandeling bij het team terecht.

- 2) *221 kinderen gecontroleerd met waar nodig, gebitsreiniging, op zes door het team bezochte scholen.* Naast de vijf voor dit team geselecteerde scholen werd nog een zesde school bezocht waar door tijdgebrek in 2019 niet alle kinderen konden worden behandeld.
- 3) *149 kinderen van de door Cristina gescreende kinderen curatief behandeld,* met gebruik van ART waar relevant, of extractie van elementen.
- 4) *500 kinderen en rond de 25 leerkrachten geïnstrueerd over het belang van goed poetsen en hoe te poetsen.* Op ieder van de zes scholen werden poetsinstructies gegeven in de aanwezige klassen, aan in totaal ongeveer 500 leerlingen en de aanwezige leerkrachten.
- 5) *32 kinderen doorverwezen voor meer geavanceerde zorg.* Deze groep kinderen had zodanige problemen dat ze niet met de beschikbare middelen tijdens het teambezoek aan de school konden worden opgelost. Ze werden doorgestuurd naar de kliniek in Maimon, voor behandeling door Cristina of Bocas Sanas lid en tandarts Rumel Ventura. Enkele gevallen met ernstiger problemen werden direct doorverwezen naar de overheidskliniek “Centro Sanitario” in Puerto Plata.
- 6) *Curatieve zorg verleend aan zo’n 20 kinderen van Bocas Sanas scholen in de CEPREDIMA kliniek in Maimón:* Normaal gesproken worden kinderen van scholen die deelnemen aan het Bocas Sanas programma het hele jaar door elke maandag geholpen door Cristina en Romy in de kliniek in Maimon. Het geld dat hiervoor ontvangen wordt, € 2 per kind, gaat naar de kliniek, ter dekking van de kosten van het gebruik van de behandelkamer. In 2020 werden in totaal zo’n 20 kinderen geholpen; daarna werd het in verband met de COVID uitbraak te riskant om met deze behandelingen door te gaan.
- 7) *500 kinderen op de zes door het team bezochte scholen voorzien van tandenborstels en tandpasta.*
- 8) *Rond de 900 kinderen op zes niet bezochte scholen voorzien van tandenborstels en tandpasta tijdens de COVID epidemie.* Cristina slaagde erin de borstels en pasta mee te sturen met maaltijdpakketten die, ondanks de sluiting van de scholen door de epidemie, nog wel door de Dominicaanse overheid verstrekt werden.
- 9) *Twee poetsinstallaties gerepareerd en weer in optimale staat gebracht voor het schoolpoetsen.* Ook dit vond plaats vóór de uitbraak en lock-downs.
- 10) *Samenwerking met Dominicaanse tandheelkundige professionals uitgebreid en geïntensiveerd.* Enerzijds gebeurde dit door de voortgezette samenwerking met de Dominicaanse tandarts Rumel Ventura (“Romy”). Zij nam actief deel aan de schoolbezoeken van het team, en behandelde ook enkele kinderen in de CEPREDIMA kliniek in Maimón. Anderzijds werd intensief samengewerkt met vijf tandartsen en een voorlichtster van de NGO “Sonrisas”, die bij tourbeurt deelnamen aan de activiteiten van het team op de bezochte scholen. Verwacht wordt dat deze samenwerking in de komende jaren gecontinueerd en wellicht geïntensiveerd kan worden.
- 11) *Fondsen voor Bocas Sanas geworven.* Naast de jaarlijkse donaties van vaste donateurs organiseerden meerdere teamleden sponsoractiviteiten. De daarmee verkregen inkomsten werden zowel aan het werk van Bocas Sanas besteed als aan enkele specifieke projectjes die niet direct onder Bocas Sanas vielen.
- 12) *Inventarisatie en publicatie van een [rapport](#) over de manier van werken van Bocas Sanas,* met als voornaamste bevinding dat tandenpoetsen op school door leerlingen, leerkrachten en ouders gewaardeerd wordt en effectief is. Ook toont het werk van Bocas Sanas het belang aan van op maat gemaakte mondgezondheidsbevordering. Het rapport werd besproken op de website voor mondzorgprofessionals [Dental Info](#). Op deze website werd

ook een [reisverslag](#) gepubliceerd van het teambezoek, dat bovendien werd opgenomen in de nieuwsbrief van Dental Info van 3 juni 2020. Dit mede om belangstelling te wekken voor deelname van tandzorgprofessionals in toekomstige teams.

4 ACTIVITEITEN IN 2020

Dental reis februari 2020

In februari 2020 kwam er net als in voorgaande jaren weer een tandheelkundig team over uit Nederland. Het Nederlandse team bestond uit:

- Mondhygiënisten: Cristina Doorman, Selma Burrekers, Yvonne Buunk-Werkhoven, Jolanda Gortzak en Safija Incesulu.
- Tandartsen: Dominique van den Broek, Seron Wartanian, Nathalie van der Zandt en Nico Moonen
- Sterilisatie, voorlichting en assistentie: Minke Moonen en Marjolein Faes-Siebgens

Het team werd in de Dominicaanse Republiek aangevuld met Bocas Sanas voorzitter Cristina Vasquez, de Dominicaanse tandarts Rumel Ventura, tolk Madelon Knebel en bij enkele gelegenheden, inval-tolk Frans Doorman.

Voorbereiding – samenwerking met NGO Sonrisas

Bocas Sanas voorzitter Cristina vraagt ieder jaar aan het Dominicaanse Ministerie van Volksgezondheid toestemming voor het verrichten van tandheelkundig werk door de Nederlandse professionals. Daarbij worden namen, titels en kwalificaties van de teamleden verstrekt. Tot 2020 werd altijd zonder meer toestemming gegeven. Echter, door veranderde regelgeving of striktere naleving van bestaande regels werd voor dit jaar, 2020 dus, de eis gesteld dat ook Dominicaanse tandartsen deel uit zouden maken van het team, of zelfs formeel de leiding zouden nemen.

Aan deze nieuwe eis werd voldaan door, naast tandarts Romy Ventura (die door een nog openstaande studieschuld nog niet haar officiële titel heeft ontvangen), samenwerking te zoeken met de NGO “Sonrisas”, gevestigd in Puerto Plata. Deze NGO, gefinancierd door de Canadese Rotary Club, richt zich vooral op het verlenen van curatieve zorg aan kinderen in Puerto Plata en omgeving. Sonrisas heeft daarvoor vijf tandartsen in dienst. Daarnaast werkt er een voorlichtster die zich vooral op preventie richt.

De directrice en medewerkers van Sonrisas verleenden hun volle medewerking en zo namen iedere dag gemiddeld twee Sonrisas tandartsen deel aan het teamwerk. De voorlichtster was alle dagen aanwezig. Deze deelname van de Sonrisas professionals heeft een goede basis gelegd voor toekomstige samenwerking. Helaas kon de uitwerking daarvan niet verder plaats vinden door de COVID-19 uitbraak en de daarmee gepaard gaande lockdowns.

De deelnemende Sonrisas professionals waren Jenny Almonte, Juana Nuñez, Yoselyn Ferreira, Johanna Moreles, en Julio Rufino, allen tandartsen, en Roselyn Pascual, voorlichtster mondgezondheid.

Zoals al werd aangegeven in het hoofdstuk Resultaten selecteerde Cristina vijf scholen, waar vóór aankomst van het team in totaal 900 kinderen werden gescreend voor verdere behandeling door het team. Van deze 900 kinderen werden door Cristina 220 kinderen geselecteerd voor verdere controle en waar nodig en mogelijk, behandeling door het team.

Het team kwam in de Dominicaanse Republiek aan op zondag 9 februari, en begon de werkzaamheden op de volgende dag, 10 februari, op de school van Maggiolo. In de daarop

volgende werkdagen werden ook de scholen van Los Rieles en El Toro bezocht. In de tweede week volgden de scholen San Marcos Arriba en Guzmancito. Op 23 februari reisde het grootste deel van het team terug naar Nederland; enkele deelnemers namen nog een korte vakantie.

Van de 220 door Cristina doorverwezen kinderen hadden 72 geen behandeling nodig; bij 32 kinderen waren er zodanige problemen dat ze met de beperkte middelen op de scholen niet konden worden opgelost. Deze kinderen werden doorgestuurd naar de CEPREDIMA kliniek in Maimon of voor de meest complexe gevallen naar het Centro Sanitario, een overheidskliniek met gespecialiseerde kindertandartsen in Puerto Plata.

Bij de resterende 116 kinderen werd op 113 elementen ART toegepast; op 21 elementen werden sealants aangebracht. In acht gevallen werden molaren gesliced of verwijderd (geëxtraheerd).

In alle klassen werden door enkele teamleden poetsinstructies gegeven volgens de BBBA-methode: Binnenkant, Buitenkant, Bovenkant, Achterkant, beginnend met de onderkaak.

Met een kleurtabletje werd samen met kinderen en leerkrachten gekeken of er ook daadwerkelijk goed was gepoetst. Vervolgens werd in het behandellokaal per kind de mondgezondheid geïnventariseerd en vastgelegd; waar nodig werd behandeld.

Alhoewel de meesten in het team wel enkele woorden Spaans spraken speelden Cristina en de tolken een belangrijke rol bij het geruststellen van kinderen, het vragen of en waar ze pijn hadden en andere vragen te stellen voor de diagnose en tijdens de behandeling. Ook werden na de behandeling relevante informatie en instructies doorgegeven aan zowel leerling als leerkracht en in sommige gevallen, ouder of ander familielid.

Voor een gedetailleerd verslag van het werkbezoek van het 2020 team, daarbij inbegrepen korte beschrijvingen van de werkwijze tijdens de schoolbezoeken, zie Annex 1.

Opvolging

Enkele weken na het vertrek van het team werden ook in de Dominicaanse Republiek de scholen gesloten en werd een lock-down ingesteld. Tot die tijd behandelden Cristina en Rummy nog rond de 20 kinderen in de Cepredima kliniek, waaronder zowel kinderen die door het team waren doorverwezen als kinderen van Bocas Sanas scholen die in voorgaande jaren waren gescreend en behandeld.

Verder werd onderhoud gepleegd aan twee poetsinstallaties. Er was daarna geen gelegenheid meer om nieuwe scholen in het Bocas Sanas programma te betrekken en daar poetsinstallaties te plaatsen.

Ook het monitoren van schoolpoetsen en de distributie van tandpasta en tandenborstels die in andere jaren plaatsvonden konden door COVID-19, het sluiten van de scholen en de lockdowns niet of maar zeer beperkt plaats vinden. Cristina slaagde er éénmalig wel in tandpasta en tandenborstels mee te sturen met schoolmaaltijden voor zes Bocas Sanas scholen die niet door het team bezocht waren. De Dominicaanse overheid bleef deze schoolmaaltijden verschaffen ondanks schoolsluiting en lockdown. Dit om te voorkomen dat schoolkinderen door de pandemie, die voor veel ouders tot inkomstenverlies- of vermindering leidde, voedselgebrek zouden lijden.

Delen van beschermingsmiddelen

Cristina heeft van de voorraden Bocas Sanas mondklappers en handschoenen een deel gedoneerd aan de kliniek Cepredima in Maimon en aan een bejaardenhuis in Puerto Plata, waar Cristina af en toe bij de bejaarden controles uitvoert en zorg verleent. Dit omdat er door

de Corona pandemie ook in het noorden van de Dominicaanse Republiek aanvankelijk een schrijnend tekort aan beschermingsmiddelen was. Daarop opteerde Bocas Sanas er voor om van de beschikbare voorraad het niet direct benodigde deel te doneren voor de zorg die op dat moment het meest urgent was.

5 SAMENSTELLING BESTUUR

Samenstelling bestuur op 31/12/2020

Voorzitster: Maria Cristina Doorman-Vasquez

Secretaris: Agatha Rypma- Huitema

Penningmeester: Selma Burrekers

Lid: Frans Doorman

Lid: Yvonne Buunk - Werkhoven

Het bestuur kwam in 2020 door de COVID pandemie niet bijeen. Wel werd regelmatig tussen de bestuursleden elektronisch of telefonisch overleg gevoerd.

6 FINANCIËN:

Balans

	2020		2019	
ACTIVA				
Vaste activa				
Apparatuur	€ 478		€ 569	
		€ 478		€ 569
Vlottende activa				
Betaling team volgend jaar	€ -		€ 1.000	
		€ -		€ 1.000
Kas	€ -		€ -	
Bank	€ 3.733		€ 5.101	
		€ 3.733		€ 5.101
Totaal activa		€ 4.211		€ 6.670
PASSIVA				
Kapitaal				
Eigen vermogen	€ 4.211		€ 5.670	
		€ 4.211		€ 5.670
Schulden	€ -		€ 1.000	
			-	
		€ -		€ 1.000
Totaal passiva		€ 4.211		€ 6.670

6.1 Eigen vermogen

Kapitaal

Eigen vermogen 1-01-2020	€	6.670
Bedrijfsresultaat	€	-2.459
Eigen vermogen 31-12-2020	€	4.211

6.2 Winst- en verliesrekening

2020

Baten

Donaties algemeen	€	2.346
Donaties reiskosten vrijwilligers groep	€	1.250
Rente	€	1
TOTAAL	€	3.597

Kosten

Kosten Nederland		
Reiskosten vrijwilligers	€	-
Kosten groepsvoorbereiding	€	-
Kosten bestuur	€	-
Promotie Bocas Sanas	€	350
Overige kosten	€	-
Kosten reis vrijwilligers	€	-
Kosten buitenland		
Transport	€	346
Kosten groep (uit € 250 bijdrage)	€	2.432
Materiaal (voorlichting en zorg)	€	1.655
Kosten poetsinstallaties	€	1.141
Promotiemateriaal	€	-
Overige kosten	€	132
TOTAAL	€	6.056
Resultaat	€	(2.459)

Noten:

- 1) De post vrijwilligers – reiskosten bestaat uit betalingen door de vrijwilligers zelf en uitgaven van Bocas Sanas voor de kosten van vliegreis naar en verblijf in de

Dominicaanse Republiek. De transportkosten ter plekke (inclusief huur van een truck met chauffeur), beroepsaansprakelijkheidsverzekering, werkshirts etc., zijn apart gerubriceerd als Kosten Groep (onder Kosten Buitenland), en zijn betaald uit een extra bijdrage van de vrijwilligers van € 250.

- 2) De inkomsten en uitgaven reiskosten vrijwilligers zouden in theorie hetzelfde moeten zijn, maar zijn dat in de praktijk soms niet omdat de kosten in verschillende jaren kunnen vallen. Dat gebeurt vooral als vrijwilligers aan het eind van het jaar vóór hun groepsreis al de kosten voor hun vliegticket voor februari overmaken.
- 3) De € 250 die iedere vrijwilliger bijdraagt worden ruwweg als volgt besteed: ongeveer € 100 aan lokaal transport (van en naar werkplek), ongeveer € 30 voor een aansprakelijkheidsverzekering (deelnemers sluiten zelf een reisverzekering af), ongeveer € 40 voor Bocas Sanas T-shirts (3-4 per persoon), en ongeveer € 30 aan overige kosten (drinkwater, snacks, kleine maaltijden, etc.). Eventueel resterend geld wordt beschouwd als een extra donatie aan Bocas Sanas waarvoor materialen gekocht worden voor behandeling of voor poetsinstallaties. Anderzijds wordt een tekort (uitgaven groep hoger dan eigen bijdrage) betaald uit de Bocas Sanas fondsen.

6.3 Kostenverdeling

Onderstaande tabel geeft een beeld van de uitgaven en verdeling kosten over de verschillende posten voor de niet aan de groepsreis gerelateerde uitgaven (dus zonder de in Nederland betaalde kosten voor vliegpreis en hotel).

Kosten Nederland	Bedrag	%
Kosten groepsvoorbereiding	€ -	0
Kosten bestuur	€ -	0
Promotie Bocas Sanas	€ -	0
Overige kosten	€ 350	6
Kosten reis vrijwilligers	€ -	0
Kosten buitenland		
Transport	€ 346	6
Kosten groep (uit € 250 bijdrage)	€ 2.432	40
Materiaal (voorlichting en zorg)	€ 1.655	27
Kosten poetsinstallatie	€ 1.141	19
Promotiemateriaal	€ -	0
Overige kosten	€ 132	2
Totaal	€ 6.056	100

6.4 Commentaar

De grootste kostenpost in 2020, goed voor 40 procent van de totale kosten in 2020, waren de kosten van de groep Nederlandse mondzorgprofessionals. Deze kosten werden gedekt door de eigen bijdragen van de vrijwilligers, waarvan een deel al in 2019 binnen kwam.

De relatief hoge kosten van het teambezoek zijn te verklaren uit het feit dat door de COVID uitbraak de Bocas Sanas activiteiten na het teambezoek grotendeels stil kwamen te liggen.

De tweede kostenpost was materiaal voor voorlichting en zorg, met een aandeel van 27 procent, gevolgd door de werkzaamheden aan de poetsinstallaties (19 procent).

Het eigen vermogen daalde met € 2.459, van € 6.670 naar € 4.211. Ook dit jaar moet daarom weer worden opgemerkt dat het óf nodig zal zijn om te bezuinigen op de uitgaven, of dat er meer inkomsten gegenereerd moeten worden, door donaties en/of fund-raisers.

Bankrekening: Stichting Bocas Sanas, ABN-AMRO Groningen NL27ABNA0557260612

7 DANKWOORD

Graag wil het bestuur van Bocas Sanas de volgende mensen en organisaties bedanken:

- Magaly Cruz, directrice van Sonrisas, voor haar bereidwilligheid om met Bocas Sanas samen te werken in de werkweken, en voor haar flexibiliteit daarvoor op korte termijn de Sonrisas tandartsen en voorlichtster beschikbaar te stellen.
- De vijf tandartsen en de voorlichtster van Sonrisas, voor hun inzet en medewerking bij de implementatie van de werkweken.
- De donateurs, teamleden en overigen die door donaties en/of fondsenwerving hebben bijgedragen aan het financieren van de werkzaamheden van Bocas Sanas.
- Colgate Dominicana, het bedrijf dat ook dit jaar weer sets met tandpasta en tandenborstels beschikbaar stelde.
- De Nederlandse Vereniging van Mondhygiënist en de Stichting Dental Health International voor hun betrokkenheid bij het werk van Bocas Sanas.
- Dr. Yvonne Buunk-Werkhoven en Selma Burrekers voor het publiceren over het werk van Bocas Sanas om het programma en de werkwijze grotere bekendheid te geven.
- Paula Smith voor haar werk aan de Bocas Sanas website.
- Nicolette Hooijschuur voor haar doorlopende betrokkenheid bij Bocas Sanas, door bekendheid te geven aan Bocas Sanas's activiteiten, ondersteuning van de groepsvoorbereiding en door fondsenwerving.
- Madelon Knebel, voor haar werk als tolk tijdens de werkweken in 2019 en in andere jaren, hulp bij de voorbereiding van de werkweken, en overige ondersteuning.
- Het personeel en de directies van de deelnemende scholen voor de samenwerking en ondersteuning van het Bocas Sanas team tijdens de schoolbezoeken.
- De kliniek CEPREDIMA voor het beschikbaar stellen van de werkruimte voor tandheelkundige zorg voor de behandeling van Bocas Sanas kinderen die curatieve zorg behoeven.
- En alle anderen die op één of andere wijze het werk van Bocas Sanas mogelijk maken en hebben gemaakt.

ANNEX 1: VERSLAG VAN TEAM 2020

Door: Marjolein Faes-Siebgens, Praktijkondersteuner/preventie-assistente, Praktijk voor implantologie, paradontologie en algemene tandartspraktijk, Axel

Nederlandse vrijwilligers helpen mondzorg schoolkinderen in Dominicaanse Republiek

Jaarlijks bezoeken vrijwilligers namens de stichting Bocas Sanas Holanda-Maimon scholen in de Dominicaanse Republiek om de mondgezondheid van de schoolkinderen te verbeteren.

Bocas Sanas Holanda-Maimón

Bocas Sanas (Spaans voor 'gezonde monden') Holanda-Maimón is in 2008 opgericht door Cristina Vasquez-Doorman. De organisatie verleent preventieve en beperkte curatieve zorg op 25 scholen in het noorden van de Dominicaanse Republiek. Dit gebeurt met een team van Nederlandse vrijwilligers in samenwerking met Dominicaanse partners. Daarbij ligt de nadruk op preventie door voorlichting en tandenpoetsen op school. De teams behandelen ook kinderen met acute problemen. In de scholen gebruiken de tandartsen en mondhygiënisten daarvoor de ART-methode (A-traumatic Restorative Treatment: A-traumatische Herstellende Behandeling). Bij deze methode is geen geavanceerde apparatuur of elektriciteit nodig, waardoor tandheelkundige zorg buiten de kliniek mogelijk is. Op de scholen poetsen de kinderen minimaal eenmaal per dag hun tanden in speciaal daarvoor gemaakte poetsinstallaties en wassen daaraan voorafgaand hun handen volgens het 'Fit-for-School'-systeem.

Team 2020

De vrijwilligers die dit jaar mee gingen, waren: Nico Moonen, Minke Moonen, Selma Burrekers, Yvonne Buunk-Werkhoven, Marjolein Faes-Siebgens, Jolanda Gortzak, Dominique van den Broek, Nathalie van de Zandt, Seron Wartanian en Safijja Incesulu. Ook bijgedragen aan de hele organisatie hebben Agatha Rypma-Huitema en de in de Dominicaanse Republiek al aanwezige Cristina Vasquez-Doorman.

Sponsors

Vanaf het moment dat de groep definitief was, ontstonden er geweldige initiatieven. Iedereen kreeg de opdracht om, in welke vorm dan ook, iets te sponsoren. Zo werd er door familie, vrienden en andere belangstellenden flink gedoneerd.

Dit jaar kreeg de stichting drie grote knuffelolifanten van Jeugd tandzorg West uit Den Haag. Hiervan maakten vooral de kleinste kindjes graag gebruik als ze in de stoel lagen en alles best spannend vonden. Diezelfde praktijk heeft ook een donatie gedaan voor de aanschaf van een poetsbak. Op bijna elke school is inmiddels een poetsbak aanwezig.

Naast Henry Schein Dental als gulle sponsor, steunde ook Oral B. Zij hebben vier elektrische tandenborstels gesponsord en een doos opzetborstels.

Poetsinstructie

Dit jaar bezochten we vijf scholen, die door Cristina al op onze komst waren voorbereid. Bij aankomst op een school was de truck met materiaal al geweest, zodat we gelijk konden beginnen met het opstellen van de tafels met al het sterilisatie- en werkmateriaal.

Aan de kinderen werd poetsinstructie gegeven volgens de BBBA-methode: Binnenkant, Buitenkant, Bovenkant, Achterkant en dat in de volgorde van eerst de onderkaak en dan de bovenkaak.

Met een kleurtabletje werd gekeken of er ook daadwerkelijk goed was gepoetst. Vervolgens werd in het behandellokaal de mondgezondheid van de kinderen geïnventariseerd en vastgelegd.

Alhoewel de meesten in het team wel een woordje Spaans spraken, waren er ook tolken aanwezig, om daar waar nodig de kinderen gerust te stellen of wat belangrijke informatie door te geven.

Echt aandoenlijk is de manier waarop sommige kinderen ons welkom heetten en/of van ons afscheid namen. Er waren dansjes ingestudeerd en sommigen willen ook echt graag iets zeggen. Dan voelde je dat onze aanwezigheid echt gewaardeerd werd.

ART-methode

Soms was het nodig het kind te behandelen volgens de ART-methode of moest er een extractie worden gedaan. Deze werkwijze was in Nederland al veelvuldig geoefend. Het was mooi om te zien dat de methode werkte. We bezochten ook een schoolje dat vorig jaar ook al bezocht was, maar toen door weersomstandigheden niet afgemaakt kon worden. Bij een aantal kinderen waar de ART vorig jaar was toegepast, zat de vulling nog keurig op z'n plek en dat was motiverend om te zien. Een teken dat de behandelmethode echt werkt.

Doorverwijzing naar kliniek

Als bleek dat er te veel aan het gebit mankeerde, werd er doorverwezen naar een lokale kliniek (clinic). Helaas is het niet altijd te controleren of de kinderen ook daadwerkelijk naar de clinic gaan. Daarom stuurt het bestuur er op aan dat de schoolleiding of de lerares in de gaten houdt of de kinderen daadwerkelijk gaan. Gedurende het jaar bezoekt Cristina geregeld scholen om enigszins de controle te houden op de voortgang van het BSHM-programma. Ook gaat ze zo na of de financiële bijdragen serieus en voor het juiste doeleinde gebruikt worden.

Samenwerking met Sonrisas

Dit jaar werd voor het eerst samengewerkt met de Clinicas Odontologicas Sonrisas. Deze samenwerking werd opgelegd door het Ministerie van volksgezondheid van de Dominicaanse Republiek. Sonrisas is een vrijwilligersorganisatie die werkt met subsidie van de Rotary in Canada. Het materiaal krijgen ze gesponsord en de tandartsen worden betaald uit gelden die worden gegenereerd uit de behandelingen. De overheid ziet graag dat de kinderen meer naar de lokale klinieken (clinics) gaan. Dit gebeurt echter niet of nauwelijks. Geen geld, te weinig motivatie en zeker niet te vergeten het weer spelen hierbij een rol. Als het regent of als er bijvoorbeeld verkiezingen zijn, blijven de mensen thuis.

Resultaten BSHM-programma

Minder cariës en vooral minder extracties tonen aan dat het BSHM-programma z'n werk doet. Dit jaar zijn er in totaal zes scholen bezocht, waarvan 220 kinderen gezien werden door het team.

72 kinderen daarvan hadden geen behandeling nodig en 32 werden er doorgestuurd naar de clinic in Maimon of Puerto Plata. Bij de resterende kinderen werd op 113 elementen ART toegepast, 21 sealants, 8 molaren gesliced of werden elementen verwijderd (geëxtraheerd).